

## **НОРМАТИВНИЙ АСПЕКТ МЕТОДИКИ ФОРМУВАННЯ ЛАНЦЮГА ВАРТОСТІ В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ ЕКОНОМІКИ**

**Грабек Ярослав Августович**

*аспірант,*

*Уманський національний університет*

Нормативний аспект формування ланцюга вартості в аграрному секторі економіки України базується на загальноприйнятому підході до визначення факторів, умов та правил розрахунку доданої вартості. І такий підхід міститься в Системі національних рахунків Організації Об'єднаних Націй.

Система національних рахунків (СНР) – це узгоджений на міжнародному рівні стандартний набір рекомендацій щодо складання показників економічної діяльності. СНР описує узгоджений, послідовний та інтегрований набір макроекономічних рахунків у контексті набору міжнародно-узгоджених концепцій, визначень, класифікацій і правил бухгалтерського обліку [1]. Крім того, СНР надає огляд економічних процесів, записуючи, як виробництво розподіляється між споживачами, підприємствами, урядом та іноземними державами. Вона показує, як доходи, що виникають у виробництві, змінені податками та трансфертами, надходять до цих груп і як вони розподіляють ці потоки на споживання, заощадження та інвестиції [1].

СНР призначена для використання всіма країнами, оскільки вона була розроблена для задоволення потреб країн, які перебувають на різних етапах економічного розвитку. Вона також забезпечує основну основу для стандартів в інших галузях економічної статистики, сприяючи інтеграції цих статистичних систем для досягнення узгодженості з національними рахунками [1].

Як міжнародний стандарт системи національних рахунків, СНР була вперше опублікована в 1953 році. Її удосконалення відбувалися поетапно в 1968, 1993 та 2008 роках. Система національних рахунків у її різних випущених версіях, часто зі значними місцевими адаптаціями, була прийнята багатьма країнами. Вона продовжує розвиватися та підтримується ООН, Міжнародним валютним фондом, Світовим банком, Організацією економічного співробітництва і розвитку та Євростатом [2].

Метою СНР є забезпечення інтегрованої, повної системи рахунків, що дозволяє проводити міжнародні порівняння економічної діяльності країн. Ідея СНР полягає в тому, щоб окремі країни використовували її, як орієнтир у створенні власних національних систем бухгалтерського обліку, що сприятиме міжнародній порівняльності. Однак дотримання

міжнародного стандарту є цілком добровільним і не може бути суворо примусовим. Системи, які використовують деякі країни (наприклад, Франція, США, Китай), суттєво відрізняються від СНР. Саме по собі це не є серйозною проблемою, за умови, що кожна система надає достатньо даних, які можна переробити для складання національних рахунків відповідно до стандарту СНР [2].

Згідно з методологією СНР-2008, додана вартість - це внесок праці та капіталу у процес виробництва. Коли сума доданої вартості, присвоєної урядом у формі інших податків на виробництво, вираховується з доданої вартості та додається вартість субсидій, виявляється компенсація праці та капіталу. Проте капітал у формі основного капіталу має кінцеву тривалість життя. Тому певну частину доданої вартості слід розглядати як зменшення вартості основного капіталу внаслідок його використання у виробництві. Ця певна частина називається споживанням основного капіталу [3] або амортизацією.

Оцінка умов та факторів формування доданої вартості в аграрному секторі економіки України може здійснювати на основі різних підходів – у залежності від методики її визначення.

Першим підходом є вимірювання ВВП виробничим методом. Згідно із методологією СНР-2008:

$$GDP = \Sigma GVA + PT - PS,$$

де: *GDP* – валовий внутрішній продукт;

$\Sigma GVA$  – сума валових доданих вартостей, створених усіма виробниками за визначений період часу в постійних цінах;

*PT* – усі податки на продукти;

*PS* – усі субсидії на продукти [3, с. 105].

Отже, в рамках даного підходу додану вартість слід розглядати в контексті виробничої функції.

Відповідно до другого підходу додана вартість визначається, як сума первинних доходів:

$$VA = CE + PT - PS + NOS + NMI,$$

де: *VA* – додана вартість;

*CE* – дохід найманих працівників у вигляді оплати праці;

*NOS* – дохід власників капіталу у вигляді чистого операційного прибутку;

*NMI* – нерозподілений дохід у вигляді чистого змішаного доходу;

$(PT - PS)$  – первинні доходи держави у вигляді чистих продуктових податків [3, с. 314].

На нашу думку, перший підхід найкраще розкриває умови та фактори утворення доданої вартості в аграрному секторі економіки, оскільки він дає чітке розуміння, що валова додана вартість, як виробнича функція, це результативна ознака мінливості якої залежить від факторів виробництва, як безальтернативних чинників її утворення. Натомість другий підхід

зосереджений на дослідженні структури уже створеної доданої вартості за її компонентами.

### **Список використаних джерел:**

1. United Nations. *The System of National Accounts (SNA)*. URL: <https://unstats.un.org/unsd/nationalaccount/sna.asp>
2. System of National Accounts. URL: [https://en.wikipedia.org/wiki/System\\_of\\_National\\_Accounts](https://en.wikipedia.org/wiki/System_of_National_Accounts)
3. *System of National Accounts 2008*. New York: European Communities, International Monetary Fund, Organisation for Economic Cooperation and Development, United Nations & World Bank, 2009. 722 p. URL: <https://unstats.un.org/unsd/nationalaccount/docs/SNA2008.pdf>